

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
NOVO MESTO

Pridelava in trg česna

Povpraševanje po česnu se v svetu povečuje. Česen je zanimiv kot začimbna rastlina, svež in predelan in za medicinske namene. Svetovna pridelava česna je bila leta 2018 28 milijonov ton (FAOSTAT 2018), ki je narasla iz 11 milijonov ton od leta 2000. Največja pridelovalka česna je Kitajska, ki pridelala 80 % svetovnega pridelka (22 milijonov ton), sledita ji Indija in Bangladeš. V Evropi pridelujemo česen na 3573 ha. Največja pridelovalka česna je Španija, ki ga pridelala 273.000 t, druga Italija z 30.000 t, tretji Francija in Romunija z 28.000 tonami.

Povprečni pridelki se v svetu gibljejo okoli 10 t/ha. Pridelki so največji v državah, ki uporabljajo certificiran sadilni material. Povprečni pridelki v Sloveniji so veliko nižji. Povprečne pridelke najbolj znižujejo okužbe z virusi in patogenimi glivami, na katere pridelovalec z vizualnim pregledom ne more vplivati. Vpliva lahko razen, če zahteva od prodajalca certificirano neokuženo seme.

Drugi parametri povečanja pridelka, na katere pridelovalec lahko vpliva so kakovost sadilnega materiala, predvsem je pomembna debelina strokov, globina saditve, način saditve in gostota saditve oziroma vrstne in medvrstne razdalje. Potencial pridelka je odvisen predvsem od kakovosti rasti v vegetativni fazi rasti oziroma v obdobju, ko se česnova čebulica še ne debeli in se intenzivno razvijata korenina in listi. V obdobju kratkega dne se razvijajo predvsem korenine in nadzemna masa do velikosti 15 cm. V tej fenofazi, ki se konča okoli BBCH 13 ali 14 (faza 3 oziroma 4 listov) so ključni trenutki pri pridelavi česna po potrebah po dušiku. Ključna je dostopnost dušika, ki je lahko zaradi temperature in suše v začetku pomladi omejena. Če smo česen sadili kot II poljino in je že jeseni pognojen npr. v ekološki pridelavi s kompostom, običajno dodajanje dušika ni potrebno, saj pričakujemo, da bo dostopno 30 do 40 kg N/ha. Zgodaj spomladi, običajno v II ali III dekadi marca je čas, ko je sicer potrebno dognajiti s hitro delujočimi dušičnimi gnojili, ki vsebujejo nitratno obliko dušika. V ekološki pridelavi lahko uporabimo npr. komposte, kompostne čaje, biostimulante, fermentirane gnojevke, bioilso...). V tej fenofazi česna moramo biti zelo pozorni tudi na vlažnost tal, saj je primeru, da je zima suha, je v tej fenofazi česnu že potrebno namakati. Na rast česna značilno vpliva tudi dobra priprava tal in globina sajenja. Za Slovenijo velja, da za jesenske česne izbiramo globino med 5 in 7 cm, za spomladanske 3 do 5 cm. Globje saditve opravimo v lažjih tleh in pri teži sadilnega materiala nad 2,5 g, plitko sadimo v težjih tleh in drobnejši sadilni material, ki ga sicer izločamo. Lahko pa se odločimo tudi za gostejšo in plitkejšo saditev in ga pridelamo za svežo porabo. Pridelki so torej večji pri strokih, ki so težji od 2,5 g/stroček, kar je predvsem v povezavi z zalogo hrane v stročku, ki bistveno vpliva pri hitrosti razvoja vegetativnega dela rasti. Pri česnu velja pravilo: TEŽJI STROK, BOLJŠI VZNIK, BOLJŠI DONOS, kar vpliva pri večini sort tudi na večjo čebulico, bolj izenačene in debelejšje stroke v čebulici.

Pripravila: Natalija Pelko; svetovalka za pridelavo zelenjave

KGZS-Zavod Novo mesto